

100 lei

BOGDAN SUCEANĂ

Miruna,
o poveste

BOGDAN SUCEAVĂ

Miruna, o poveste

POLIROM
2017

1

Îmi aduc aminte de prima mea vacanță din vremea școlii, atunci când părinții noștri ne-au adus să petrecem două săptămâni la Valea Rea. Miruna, sora mea, nu voia să rămână, pentru că mama i-a spus că bunicul e un uriaș. „Nu-mi place să-mi faci figuri“, i-a spus Miruna. Uriașii sunt în povești. Bunicul e un om ca toți oamenii. Am văzut-o însă cum s-a uitat la el atunci când bunicul ne-a ieșit în întâmpinare. Ceva tot era adevărat: din uriașul de altădată, despre care ne povestea mama, rămăsese statura. Acum se mișca foarte greu, abia de putea pași. Spatele îi stătea țepăn, de parcă ceva în el s-ar fi rupt și nu s-ar mai fi putut roti deloc în nici o altă direcție. Am auzit-o pe mama spunându-i tatălui nostru că bunicul are dificultăți la urinare și îmi aduc aminte că am fost surprins. M-a deranjat ceea ce a spus mama. Oare astfel de lucruri se discută? Oare oamenilor mari nu le e rușine chiar deloc? Nu știu dacă înțelegeam prea bine situația. Acum, după atâția ani, îmi dau seama că pe vremea aceea nu am priceput nimic. Mă uitam la bunicul

și nu știam nici de boala lui, nici de unde vine, nici care fusese povestea vieții lui și nu eram pregătit să o aflu. La ora aceea eu abia citisem un volum de *Povești nemuritoare*, văzusem la televizor serialul *Daktari*, în care era vorba despre jungla africană, și mai văzusem și povestea delfinului Flipper. Mă plictisea *Capra cu trei iezi* și mă enerva *Cenușăreasa*, deși se pare că desenul animat care se chema așa era favoritul Mirunei. Eu preferam *Tom și Jerry* și duminica la ora două nu puteam sta fără să-i văd la televizor. Îl vedeam pe bunicul că nu e interesat de televizor, că nu ascultă radioul, că ignoră cu desăvârșire muzica. Îl vedeam că se îmbracă în haine cum nu mai văzusem la nimeni la Pitești sau în altă parte și mi se părea că îi stătea bine în alb. Purta o cămașă albă, cusută cu râuri roșii și negre, care îi cobora până sub chimir, iar pantalonii albi și aspri mi se păreau curați ca prin minune, pentru că eu, când mă jucam, mă murdăream întotdeauna, iar Miruna se murdărea încă și mai mult, pentru că ea era un băiețoi. Mulți ani mai târziu, când am stat de vorbă cu Miruna și ne-am amintit împreună acele zile, mi-a spus că acum își dă seama că noi am avut un bunic a cărui imagine ar putea fi exponat de muzeu, ca acelea care se pun în diorame, dacă fac parte dintr-un trib dispărut sau dintr-o populație exotică. Atât timp cât a trăit, nimeni n-ar fi îndrăznit măcar să se gândească la asta, pentru că avea o voce ca de tunet, o

privire care ardea și din când în când înjura cu atâta sete, încât mici tornade ridicau subiectul înjurăturii în aer și-l purtau zece pași mai încolo.

În vara aceea, când am sosit la Valea Rea, a arătat față de noi doi singurul semn de slăbiciune pe care și l-a îngăduit vreodată. Mie mi-a spus că sunt nepotul lui cu nume împărătesc, Traian, și m-a luat în brațe și eu am simțit obrazul lui aspru. În timp ce el mă îmbrățișa, bunica a întrebat-o pe mama câte zile ne lasă acolo. Nici eu, nici sora mea, Miruna, n-am plâns, vreau să spun nu am plâns atunci, pe loc, ci mult mai târziu, către seară sau poate către miezul nopții, ca doi copii părăsiți și patetici, care încă de atunci aveau obiceiul de a râde sau de a plânge în același timp, totdeauna pentru motive pe care cei mari nu le pricepeau. Eram amândoi cam ciudați, încă de la vârsta aceea. Miruna zâmbea și când era tristă. Mai târziu a luat de la bunica obiceiul de a repara orice cu acul și ața, cam în stilul în care vărul Matei simțea nevoia să bată cuie în orice obiect de lemn. Pe atunci, vărul Matei era deja la școală, noi încă nu. În vara aceea s-a întâmplat că vărul Matei a încasat o chelfăneală cam penibilă pentru că a încercat să vadă dacă ferăstrăul taie găleata de lemn a fântânii, iar apa s-a scurs peste pantalonii lui taică-său.

La ceasul serii, bunicul ședea pe prispa casei din lemn pe care și-o construise la sfârșitul anilor șizeci, când a lăsat casa

cea mare copiilor, ca să nu se mai amestece în nici un fel rosturile lor, deși el și bunica au continuat să locuiască în aceeași curte ca și vărul Matei și ai lui. Dar bunicul era diferit de toți ceilalți. În seara aceea, după ce părinții noștri au plecat și eu și Miruna am fost lăsați prima oară în grija bunicii, l-am auzit spunând Mirunei că abia aici se vede că timpul trece și că nu îngheață niciodată în întregime. Eram în grădină, într-un loc unde se iviseră din pământ, pe două brazde, la marginea unui șir de pruni, vârfurile firelor de grâu abia încolțite. Miruna nu a înțeles ce i-a spus. Nici eu nu am înțeles nimic. Ea a întrebat unde se vede timpul trecând și atunci bunicul i-a povestit despre farmecele fiecărui bob de grâu, pe care se află încrustat în taină chipul Domnului nostru Iisus Hristos, care odată însămânțate în pământ poartă în boabele cele noi taina învierii. De aceea răsare grâul, din pricina aceluși chip gravat pe fiecare bob.

— Unde e? a întrebat din nou Miruna, căutând bobul de grâu încrustat cu chip între cele două brazde.

Bunicul ne privea de parcă-i venea a râde. Ne încerca? Se poate. Voia să vadă cât credem din povești sau cât înțelegem din ele? Oricum, nici eu și nici Miruna nu mai credeam în Moș Crăciun și nici în alte basme. Dar ceva mai încolo bunicul a redevenit serios. Se poate ca, din ziua când ne-a povestit aceste lucruri, bunicul nostru să fi început a retrăi totul istorisind, amestecând

cele văzute cu cele nevăzute, cele pentru copii cu cele pentru oameni mari, cele de nespus cu tăcerile, trecutul cu niciodată. Ne-a spus o mulțime de lucruri pe care atunci nu le-am înțeles și care abia mai târziu, când ni le-am reamintit, au început să se lege. Avea să ne pună în scenă istorii ce ar fi putut părea nepotrivite vârstei noastre și să pună atâta patimă în poveștile pe care ni le-a spus, încât s-ar fi putut crede că de dragul nostru a re trăit de la-nceput totul. Pentru Miruna lucrurile se auzeau foarte diferit, pentru că ea era mai mică decât mine și, în plus, îi moștenise privirea. Din pricina asta a trecut în ea o întreagă lume și a devenit moștenitoarea unui regat aparte, din care nici până astăzi nu a uitat nimic. Istorisirile se plăsmuiau aievea în mintea ei și bunicul nostru Niculae Berca a fost nevoit, în cele două veri ce au urmat, să-i drămuiască sau să-i schimbe poveștile pe care le știa și încă ceva pe deasupra, spre oglindirea vârstelor ei. Poveștile sporeau unele din altele, deveneau tot mai multe și tot mai complicate, așa încât Miruna era în fiecare zi cufundată într-un ocean nemai-văzut. Pentru ea, chiar existau acele minuni care îngăduiau celor mai năzdrăvane arătări a se întrupa. În cele din urmă, Miruna a ajuns să gândească lumea în tiparul basmelor și a trăit vreme de câțiva ani într-un univers plin de fantastic care îi dădea un aer de copil genial, dintre aceia care știu înainte să meargă la școală ceva istorie și

geografie, dar care nu pot preciza dacă regele Carol și Prâslea-cel-Voinic au trăit în același timp sau unul înaintea celuilalt. În lumea poveștilor lucrurile se amestecă și cel mai mult se amestecă timpul, așa că Miruna avea înaintea ochilor minții băătăliile lui Ștefan cel Mare ca și cum le-ar fi văzut întocmai, alături de isprăvile voinicului Greuceanu și de cântecul păsării de argint, toate supra-puse aceluiasi decor și toate îngemănate cu pildele înțelepte ale lui Anton Pann din cartea pe care bunicul o ținea la capul patului, sub plocad, ori din *Alexandria*, din care bunicul ne citea povestea minunatului război al lui Alexandru cel Mare cu păsările și fluturii în Țara Indului, care se află mult mai departe decât pădurea cu fiare nemai-întâlnite care ocrotea palatul tinereții fără bătrânețe și al vieții fără de moarte. Credeam noi că toate aceste povești sunt aievea? Desigur, o vreme am crezut totul. Pentru Miruna, aceasta era lumea. Poveștile acelea închideau în ele neliniști care se vor dezvălui mult mai târziu. Azi, nu știu dacă bunicul și-a dat seama ce urmări vor avea poveștile sale, dar odată ne-a spus, așa cum ai vorbi unui om mare, un lucru pe îl înțeleg abia acum: că un amestec bine potrivit de istorii ține pe spatele lui întregul Pământ și ajunge să ne explice lucrurile dinlăuntrul lor înspre afară. Iar de n-ar fi acele povești care să ne aducă aminte cum au fost lăsate lucrurile – atunci Ucigă-l-toaca, adică însuși dracul cel negru care e zugrăvit pe dreapta

la intrarea în biserică și de care se sperie Miruna de câte ori ajunge pe acolo, ar strica înadins cumpăna lumii și-ar așeza-o după altă lege, după mintea și socoteala lui. Când ne ducea la biserică, Miruna se ascundea după bunicul, din pricina acelei imagini a diavolului zugrăvite jos, la intrare.

— Acesta există, bunicule?

Atunci a ridicat din umeri și mai mult n-a spus, ceea ce nu era deloc menit să o liniștească pe Miruna. L-am auzit pe bunicul spunând mamei să lase copiii să crească măcar o vreme la Valea Rea, așa cum se cuvine. Așa credea el că trebuie și părinții noștri îi răspundeau că ar fi mai bine ca el să-și îngrijească de sănătate. Cum adică să-și vadă de sănătate? Nu avea de gând să ne vorbească mai puțin. Bunica crezuse că-l cunoaște pe bărbatul ei ca nimeni altcineva și că nimic imprevizibil nu-l mai poate schimba. Îl știa cu firea lui ursuză, parcă mereu nemulțumit de oameni și de ce vede în jur. De aceea, cu gândul la cei opt copii și la cei unsprezece nepoți, bunica i-a spus:

— E prima oară când vezi de un copil, de când ai învățat-o colindele pe Maria.

Maria era mama, dar nici ea nu moștenește ochii albaștri ai bunicului, nici felul lui de a spune sau a asculta povești. Se pare că legătura aceea se stabilise numai cu Miruna, pentru că nici eu nu eram ca ei, iar ce povestesc eu aici nu e nici jumătate din ceea ce ar fi știut oricare dintre ei să povestească, dacă s-ar fi gândit vreodată să

facă asta. Pentru că, atunci când istorisea el, faptele păreau să se închege de la sine, iar bunicul părea că se ridică deasupra istoriei și o privește din înalțuri și, după ce o cuprindea cu privirea, așeza episoadele și toate detaliile într-o ordine care te ținea cu sufletul la gură și care semăna coborârii unui șoim din înalțuri.

În fiecare după-amiază așadar, mi se părea că bunicul aștepta apusul soarelui pe banca lui de la poartă. Apusul în văile dintre munți vine totdeauna mult prea devreme. Mergeam toți trei să așteptăm ziarul. Ședea pe banca de la poartă, îmbrăcat într-una dintre cămășile lui albe și purta pe cap pălăria cea neagră care îi dădea un aer de rege al țișanilor rătăcit de imperiul lui imaginar. Uneori, când se lăsa răcoarea, își lua vesta cu patru nasturi mari, căroro Miruna le zicea cele patru luni de pe bunicul, de unde atârna lanțul ceasului de buzunar, marca Roskopf Patent 1918, cu care la vremea aceea eu m-aș fi jucat, dar nu era voie. Mai târziu, a ajuns în mâna mea, pentru că în complicata împărțire a lucrurilor aparținând familiei eu am moștenit ceasul acela. Amurgul era ora când o seceră roșie tăia norii cu limbi de culori aprinse, iar bunicul tăcea și pentru o clipă poveștile se întrerupeau. Poștașul era un om în vârstă, dar nu la fel de în vârstă ca el. Atunci când acesta se vedea venind, bunicul se ridica de pe bancă, îi dădea binețe și vorbeau pentru câteva clipe de ale lor, totdeauna despre

oameni pe care noi nu-i știam și despre care nu mai auziserăm niciodată.

— Am făcut războiul împreună, ne-a spus odată bunicul arătându-ni-l pe omul acela.

Le înțelegeam complicitatea în bătălia lor cu vremea, acolo unde bătrânii se simt întotdeauna singuri. Niculae Berca lua în mâna stângă *Scânteia* abia primită și, cu degetele înnegrite de cerneala tipografică, făcea câțiva pași cu ea împăturită, apoi o desfăcea înainte de a se așeza din nou pe bancă. Privea pe prima pagină fotografia cotidiană a lui Nicolae Ceaușescu de la o ședință a Comitetului Central ori de la vreun miting, de la primirea scrisorilor de acreditare ale unui nou ambasador african ori de la vreo plenară, citind cu glas tare explicația fotografiei, scoțând ceasul și uitându-se cât e ora, toate acestea părându-i-se Mirunei a ascunde faptul că bunicul înțelege din ziar că toate lucrurile povestite acolo se petreceau altădată. Sosirea ziarului parcă strica jucăria care era bunicul și care era potrivită să funcționeze perfect numai într-un timp al lui, aparte, fără amestec cu lumea din depărtări. De fapt, acum cred că știu că, în vreme ce privea prima pagină a ziarului, nici pe sfert atât de interesant cât gazetele de altădată, Niculae Berca își amintea o mulțime de întemeieri și împliniri, amestecate cu morți în război și îmbătrâniri premature, povești de dragoste vechi de când lumea și năruiri ale unor strădanii de mult apuse, tot felul de lucruri pe care nu le-ar fi spus

copiilor pentru nimic în lume și a căror sumă i se părea a fi contribuit în mod secret la stările de lucruri ale zilei de azi. Nu ne putea povesti totul, pentru că eram prea mici. Dar de undeva trebuie că se trăgea curiozitatea lui de a ști cum se va sfârși odată pentru totdeauna câte o istorie a timpului prezent, ca războiul din Vietnam sau ancheta despre teroriștii palestinieni de la München, lansarea ultimului sputnic ori lovitura de stat din nu știu care țară a Americii Centrale. Întorcea ziarul de la prima la ultima pagină ca să citească despre istoria de acum, unde vremea se simțea zbătându-se în matca ei. De fapt, atunci se stârneau alte povești și timpul se dădea repede înapoi până la vremea când noi, Miruna și Traian, vedeam cu ochii lui, schimbam locurile și el era cel care începea să povestească și avea vârsta noastră de la ceasul basmelor. Abia învățasem literele. Era înainte de primul război mondial când vederea tatălui său slăbise. Atunci l-a văzut pe tatăl lui, Constantin Berca, dând banii pe întâiul abonament la jurnal făcut vreodată la Valea Rea, care ajungea la noi, în munții Făgăraș, cu o întârziere de două zile față de data tipăririi, pentru că așa venea poșta de la București pe vremea aceea.

— Mai mult tu o să citești din el, a zis tatăl lui, Constantin Berca, frecându-se la ochi.

Niculae citea pe atunci greoi, abia culegând literă cu literă din trupul fiecărui

cuvânt, intonându-le de parcă ar fi fost vorba mereu de istorii complicate, care pe buzele lui primeau totdeauna un iz ireal. Și așa nu înțelegea nimic din cele citite. Nu izbutea deloc să și-l imagineze pe Rege. Nu își putea imagina nici Palatul Regal. Cu toate acestea, poate din pricina *Universului* mai degrabă decât din pricina *Abecedarului*, anul acela avea să învețe să buchisească încet și curgător, cu dicție limpede și buzele neîncordate. Și pe vremea aceea, poșta cu jurnal cu tot sosea la ceasul amurgului. Era minunea cea mare a lumii moderne ajunse la Valea Rea: legătura cu întregul pământ prin cuvânt scris și tipărit. Măinile lui erau pe atunci mici și albe și cerneala se lua de pe ziar pe vârful degetelor la fel ca și azi. Doar că ceva era foarte diferit: atunci știrile erau altfel. Se strângeau cu toții în camera cea mare, unde sora lui Niculae, Mara, cosea la lumina aceleiași lămpi la care el citea gazeta. Erau cu ei și frații lui cei mari, Gheorghe și Ioan, care apoi au mers la război în Bulgaria împreună cu tot Regimentul Muscel, de unde nu s-au mai întors niciodată, iar tatăl lor, Constantin Berca, nu avea pe vremea aceea mai mult de cincizeci de ani. Nu avusese loc încă marele război, nici măcar războiul cu bulgarii, lumea era mult mai liniștită și jurnalele nu erau atât de pline de nenorociri cum ajunseseră să fie prin anii treizeci și ceva, când fărădelegile se înșirau ca mărgelile pe ață și gazetele n-aveau mai mare bucurie

deci să povestească atunci când se întâmplă încă o nenorocire. Iată, de pildă, în seara aceea, sub un titlu mare „Explozia de la Pucioasa“, cum arăta o întâmplare dintre cele ce speriau lumea la începutul veacului, și pe care Niculae o citi așezat pe o cutie cu piepteni de lână și ace de cusut: „La moara dlui Longin Dobrescu, din Pucioasa, s-a întâmplat o mare nenorocire, din imprudența unui lucrător. Lângă moară, dl Dobrescu are o instalație de fabricat țuică. Lucrătorul Gheorghe Elena Lopătaru a pus să se încălzească, lângă sobă, un bidon plin cu benzină. Benzina încălzindu-se, a făcut explozie. Lopătaru s-a ales cu grave arsuri pe față și pe mâini, iar ceilalți cinci lucrători cu arsuri mai ușoare. Imprudentul lucrător a fost internat în spitalul din Târgoviște, în stare extrem de gravă, iar ceilalți cinci lucrători au primit îngrijiri de la dl dr. Petre Dumitrescu, din Pucioasa“.

— Ce rost are să scrie asta în ziar? a întrebat Mara.

— Dar moara s-o fi stricat? întrebă Gheorghe, fratele cel mare al lui Niculae.

— Firește că s-a stricat, lămurea tatăl lor, de vreme ce oamenii dinlăuntru ei s-au ales cu arsuri.

— Gheorghe era mai mare decât dumneata, bunicule? întrebă Miruna, întrerupând istoria.

— Cu cinci ani, așa cum Traian e mai mare decât tine cu un an, răspunse bunicul, arătându-i Mirunei să socotească pe degete.